

## Proefsleuven ten behoeve van de realisatie van een waterelement op de Markt in de gemeente Maassluis

*Ruimtelijk advies op basis van archeologisch bureauonderzoek*



Rapportnummer: V1129  
Projectnummer: V13-2704  
ISSN: 1573 - 9406  
Status en versie: Definitief 2.0  
In opdracht van: gemeente Maassluis  
Rapportage: C.A. Visser, B.A. Brugman, R. Schrijvers  
Plaats en datum: Amersfoort, 1 oktober 2013

*Niets uit dit werk mag worden veelevoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of op welke andere wijze dan ook, daaronder mede begrepen gehele of gedeeltelijke bewerking van het werk, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Vestigia of de gemeente Maassluis*



| Projectgegevens                       |   |                                      |
|---------------------------------------|---|--------------------------------------|
| Initiatief                            | Proefsleuven ten behoeve van de realisatie van een waterelement   |                                      |
| Toponiem / locatie                    | Markt, Stadscentrum   |                                      |
| Plaats                                | Maassluis   |                                      |
| Gemeente                              | Maassluis   |                                      |
| Provincie                             | Zuid-Holland  |                                      |
| Opdrachtgever                         | Gemeente Maassluis<br>Postbus 55<br>3140 AB Maassluis   |                                      |
| Contactpersoon opdrachtgever          | dhr. M.M.R. Sloot<br>010 591 56 83 / 06 28 755 660<br>m.m.r.sloot@maassluis.nl                                      |                                      |
| Oppervlakte plangebied                | 3,5 m2  |                                      |
| Diepte grondwerkzaamheden             | tot 160 cm -mv  |                                      |
| Huidig grondgebruik                   | winkel- en horecagebied   |                                      |
| Onderzoeksmelding                     | 57.996  |                                      |
| Soort onderzoek                       | Bureauonderzoek   |                                      |
| RD-hoekcoördinaten van het plangebied | 77.053 / 437.683<br>77.053 / 437.675  | 77.059 / 437.683<br>77.059 / 437.675 |
| Kaartblad (1:25.000)                  | 37B   |                                      |
| Uitvoerder en documentatie            | Vestigia BV <i>Archeologie &amp; Cultuurhistorie</i>  |                                      |
| Projectleider/Senior archeoloog       | drs. W.A.M. Hessing   |                                      |
| Projectmedewerkers                    | B.A. Brugman (historisch geograaf / GIS-specialist)<br>R. Schrijvers (fysisch geograaf)<br>C.A. Visser (archeoloog) |                                      |
| Uitvoering booronderzoek              | n.v.t.  |                                      |
| Bevoegd gezag                         | Gemeente Maassluis<br>Postbus 55<br>3140 AB Maassluis   |                                      |
| Contactpersoon                        | dhr. J. van der Vliet<br>010 593 17 94<br>j.van.der.vliet@maassluis.nl  |                                      |
| Gecontroleerd door                    | Vestigia/drs. W.A.M. Hessing d.d. 30 augustus 2013  |                                      |
| Geaccordeerd door                     | Gemeente Maassluis d.d. 1 oktober 2013  |                                      |

## Inhoudsopgave

|   |    |
|---|----|
| Samenvatting en advies .....                                    | 5  |
| Onderbouwing advies .....                                       | 7  |
| 1 Projectomgeving .....   | 7  |
| 1.1 Plangebied .....  | 7  |
| 1.2 Onderzoeksdoel en -methode .....                            | 7  |
| 2 Verwachtingsmodel .....                                       | 8  |
| 2.1 Landschappelijke context .....                              | 8  |
| 2.2 Archeologische context .....                                | 9  |
| 2.3 Cultuurhistorische en historisch-geografische context ..... | 11 |
| 2.4 Gespecificeerde archeologische verwachting .....            | 14 |
| Literatuur .....  | 15 |
| Historische kaarten .....                                       | 15 |
| Digitale bronnen .....  | 15 |
| Kaarten en bijlagen .....                                       | 16 |



Afbeelding 1 De Markt te Maassluis, gezien vanaf de Wip (<http://straatkaart.nl>).

## Samenvatting en advies

De gemeente Maassluis is voornemens op de Markt te Maassluis een waterelement te realiseren bestaande uit een fontein met bijbehorende pompkelder. Daartoe wordt een haalbaarheidsstudie uitgevoerd, in het kader waarvan drie proefsleuven worden gegraven: twee sleuven van 100x100 cm tot 120 cm onder maaiveld en één sleuf van 50x300 cm tot 160 cm onder maaiveld. Het plangebied ligt in het historisch centrum van Maassluis, tussen de Noordvliet en de Zuidvliet. De Markt is ingericht als winkel- en horecagebied. Volgens de bodemkwaliteitskaart van de gemeente Maassluis is het gebied in het recente verleden niet opgehoogd en niet gesaneerd.<sup>1</sup>

Voorafgaand aan de ontwikkelingen dient in kaart gebracht te worden of zich binnen het onderzoeksgebied behoudenswaardige archeologische resten (zouden kunnen) bevinden, die tegen de achtergrond van de bodemingrepen gevaar lopen. Op de gemeentelijke archeologische waarden- en verwachtingenkaart ligt het plangebied in een gebied van archeologische waarde. Op de archeologische maatregelenkaart van de gemeente correspondeert dit met de beleidsmaatregel categorie 'Archeologisch waardevol gebied 2'. Hierbij geldt dat bij bodemroerende ingrepen dieper dan 40 cm onder maaiveld voorafgaand aan de grondroerende werkzaamheden archeologisch onderzoek dient te worden uitgevoerd.

Voor het plangebied is een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd. Het doel hiervan was om op basis van de bestaande gegevens inzicht te verkrijgen in de bodemkundige, geo(morfo)logische, historisch-geografische en archeologische kenmerken van het plangebied. Op basis van de resultaten hiervan, is een specifiek archeologisch verwachtingsmodel voor het plangebied opgesteld.

Het plangebied ligt in het historisch centrum van Maassluis. Voor het plangebied geldt een hoge archeologische verwachting voor wat betreft het aantreffen van sporen uit de Late Middeleeuwen (1050-1500 na Chr.) en de Nieuwe tijd (1500-1950 na Chr.). Tot in de achttiende eeuw bestond de markt uit een waterloop die de Noordgeer en Zuidgeer verbond en waarlangs kades gelegen waren. In de achttiende eeuw is deze waterloop gedempt. De archeologische verwachting heeft daarom met name betrekking op restanten van kademuren, de gedempte waterloop, oude straatniveaus en afvallagen of ophogingslagen. Eventuele bewoningssporen uit vroegere perioden, zoals IJzertijd/Romeinse tijd, liggen buiten het bereik van de geplande bodemingrepen (dat wil zeggen: dieper dan 160 cm onder maaiveld).

In verband met de zeer beperkte schaal van de ingreep in het stadscentrum van Maassluis adviseert Vestigia Archeologie & Cultuurhistorie om het graven van de proefsleuven in het kader van de haalbaarheidsstudie archeologisch te laten begeleiden. Gezien de zeer beperkte omvang van de geplande ingrepen kan deze begeleiding ook bescheiden blijven. Op basis van de resultaten hiervan kan tegelijk besloten worden of in het kader van de daadwerkelijk realisatie van het waterelement op de Markt van Maassluis nader archeologisch onderzoek noodzakelijk is. De gemeente kan deze noodzaak dan mee laten wegen in haar beslissing tot het realiseren van de fontein.

Vestigia adviseert de gemeente Maassluis het vervolgtraject als volgt in te richten:

- het opstellen van een PvE en raming voor de archeologische begeleiding;
- goedkeuring van dit PvE door de verantwoordelijke instanties in de gemeente Maassluis;
- aanbesteding van het uit te voeren onderzoek.

---

<sup>1</sup> BKK 27 juli 2005.



## Onderbouwing advies

### 1 Projectomgeving

#### 1.1 Plangebied

In opdracht van de gemeente Maassluis heeft Vestigia *Archeologie & Cultuurhistorie* een archeologisch bureauonderzoek verricht voor een plangebied in de gemeente Maassluis (*kaart 1*). De gemeente Maassluis is voornemens op de Markt te Maassluis een waterelement te realiseren bestaande uit een fontein met bijbehorende pompkelder. Daartoe wordt een haalbaarheidsstudie uitgevoerd, in het kader waarvan drie proefsleuven worden gegraven: twee sleuven van 100x100 cm tot 120 cm onder maaiveld en één sleuf van 50x300 cm tot 160 cm onder maaiveld. Het plangebied ligt in het historisch centrum van Maassluis, tussen de Noordvliet en de Zuidvliet. De Markt is ingericht als winkel- en horecagebied. Volgens de bodemkwaliteitskaart van de gemeente Maassluis is het gebied in het recente verleden niet opgehoogd en niet gesaneerd.<sup>2</sup>

Voorafgaand aan de ontwikkelingen dient in kaart gebracht te worden of zich binnen het onderzoeksgebied behoudenswaardige archeologische resten (zouden kunnen) bevinden, die tegen de achtergrond van de bodemingrepen gevaar lopen. Op de gemeentelijke archeologische waarden- en verwachtingenkaart ligt het plangebied in een gebied van archeologische waarde. Op de archeologische maatregelenkaart van de gemeente correspondeert dit met de beleidsmaatregel categorie 'Archeologisch waardevol gebied 2'. Hierbij geldt dat bij bodemroerende ingrepen dieper dan 40 cm onder maaiveld voorafgaand aan de grondroerende werkzaamheden archeologisch onderzoek dient te worden uitgevoerd.

#### 1.2 Onderzoeksdoel en -methode<sup>3</sup>

Doel van het archeologisch vooronderzoek was vast te stellen of er in het plangebied sprake is (of kan zijn) van archeologische resten die door de bouwwerkzaamheden verstoord dreigen te worden en, indien mogelijk, uitspraken te doen over de waarde hiervan in termen van fysieke en inhoudelijke kwaliteit zoals zeldzaamheid en gaafheid. Hiertoe is eerst een bureauonderzoek verricht, waarbij voor het plangebied een specifiek archeologisch verwachtingsmodel is opgesteld.

---

<sup>2</sup> BKK 27 juli 2005.

<sup>3</sup> Het onderzoek is uitgevoerd volgens de richtlijnen van de KNA versie 3.2 (zie *bijlage 2*).

## 2 Verwachtingsmodel

### 2.1 Landschappelijke context

Het plangebied ligt in het historisch centrum van Maassluis, op ongeveer 1,5 meter boven NAP. Het bevindt zich op het grensvlak van het westelijk veengebied en het zuidwestelijk zeekleigebied, op de noordoever van de Nieuwe Waterweg (*kaart 1 en 2*).<sup>4</sup>

De ondiepe ondergrond van Maassluis en omgeving bestaat uit een circa 20 meter dik pakket zand, klei en veen dat in het jongste geologische tijdvak (Holoceen) is afgezet. De holocene sedimentatie in de omgeving van Maassluis is sterk beïnvloed door de stijgende zeespiegel en is grotendeels marien van aard.<sup>5</sup>

De mariene afzettingen in de holocene kustvlakte zijn grofweg onder te verdelen in twee pakketten. De oudste mariene afzettingen uit het Holoceen stammen uit het Atlanticum toen in het gebied op grote schaal mariene kleien en zanden werden afgezet. Deze afzettingen worden gerekend tot het Laagpakket van Wormer (de voormalige Afzettingen van Calais) binnen de Formatie van Naaldwijk.<sup>6</sup> Na het Atlanticum verminderde de mariene invloed en kon er veengroei plaatsvinden. Dit veen wordt gerekend tot het Hollandveen Laagpakket (Formatie van Nieuwkoop). Aan het einde van het Subboreaal stond het gebied weer onder mariene invloed en werden opnieuw mariene sedimenten afzet. In tegenstelling tot de afzettingen van het Laagpakket van Wormer zijn in deze jonge mariene afzettingen duidelijk geulsystemen te herkennen.<sup>7</sup> De geulen bestaan voornamelijk uit (fijn) zand en worden begrensd door een dun dek kleiige afzettingen. Deze jonge mariene afzettingen worden gerekend tot het Laagpakket van Walcheren (in het verleden aangeduid als de Afzettingen van Duinkerke).

Volgens de geologische kaart<sup>8</sup> (*kaart 2*) ligt het plangebied in bebouwd gebied. In de omgeving van het plangebied zijn een aantal (geologische) boringen gezet waarvan de resultaten zijn ontsloten via het DINO loket. De vier boringen vertonen een opbouw van klei op veen (*tabellen 1-4*).<sup>9</sup> Hoewel van deze boringen geen lithostratigrafische interpretatie bekend is, uitgevoerd ten tijde van of direct na het plaatsen van de boring, kan het hierna volgende worden aangenomen:

- De kleilagen vanaf maaiveld tot een diepte van ongeveer 4 meter beneden maaiveld maken deel uit van de afzettingen die worden gerekend tot het Laagpakket van Walcheren. De daartussen voorkomende veenlagen zijn zeer waarschijnlijk lokaal van aard, maar maken alle deel uit van het veen uit het Hollandveen Laagpakket.
- De veenlaag waarvan de top op 370cm -mv voorkomt in boringen B37B0620, B37B0621 en B37B0639 is naar alle waarschijnlijkheid<sup>10</sup> de doorlopende veenlaag die de scheiding tussen de afzettingen van het eronder gelegen Laagpakket van Wormer en het erboven gelegen Laagpakket van Walcheren vormt.
- De kleilagen vanaf een diepte van 400cm -mv, oftewel onder de hiervoor genoemde veenlaag, kunnen worden gerekend tot het Laagpakket van Wormer.

Op basis van de beschikbare beschrijvingen is geen duidelijke (lithogenetische) onderverdeling te maken binnen de kleilagen uit de Laagpakketten van Walcheren en Wormer (bijvoorbeeld naar kom- of oeverwalafzettingen).

---

4 Berendsen 1997.

5 Van Staalduinen 1979.

6 Alle mariene afzettingen uit het Holoceen worden cf. Weerts e.a. (2000) gerekend tot de Formatie van Naaldwijk.

7 Van Staalduinen 1979.

8 Van Staalduinen 1979; Visser *et al.* 2012, Kaartbijlage 3.

9 Alleen de boringen met kwaliteitscode A of B voor de lithologie beschrijving zijn nader bekeken.

10 Analooq aan de diepteligging van de veenlaag in profiel A-A' uit Van Staalduinen 1979, tussen 37B-25 en 37B184, en de veenlaag uit profiel Lodderland-Hekelingen uit Jelgersma 1961.



| Diepte -mv | Lithologie  |
|------------|---|
| 0-130 cm   | klei, matig siltig, humeus, kalkrijk              |
| 130-150 cm | veen  |
| 150-250 cm | klei, matig siltig, matig humeus, kalkloos        |
| 250-290 cm | veen  |
| 290-370 cm | klei (groen), matig siltig, matig humeus, kalkarm |
| 370-400 cm | veen  |
| 400-470 cm | klei, matig siltig, matig humeus, kalkloos        |
| 470-570 cm | klei (groen), matig siltig, kalkrijk              |

Tabel 1 Lithologische beschrijving boring B37B0620.

| Diepte -mv | Lithologie   |
|------------|--|
| 0-100 cm   | Klei   |
| 100-200 cm | klei (blauw-grijs), matig siltig, kalkrijk         |
| 200-370 cm | klei (groen), matig siltig, matig humeus, kalkrijk |
| 370-470 cm | Veen   |
| 470-570 cm | klei (blauw-grijs), matig siltig, humeus, kalkarm  |

Tabel 2 Lithologische beschrijving boring B37B0621.

| Diepte -mv | Lithologie   |
|------------|--|
| 0-100 cm   | Klei   |
| 100-170 cm | klei (blauw-grijs), matig siltig, kalkrijk         |
| 170-250 cm | klei (groen), humeus, kalkarm                      |
| 250-280 cm | Veen   |
| 280-300 cm | klei (groen), matig siltig, matig humeus, kalkloos |
| 300-390 cm | Veen   |
| 390-470 cm | klei, zwak siltig, humeus, kalkloos                |
| 470-570 cm | klei (groen), matig siltig, kalkrijk               |

Tabel 3 Lithologische beschrijving boring B37B0638.

| Diepte -mv | Lithologie                                       |
|------------|--|
| 0-60 cm    | Klei   |
| 60-200 cm  | klei (blauw-grijs), matig siltig, kalkrijk       |
| 200-370 cm | klei (groen), matig siltig, humeus, kalkarm      |
| 370-490 cm | Veen   |
| 490-570 cm | klei (grijs), zwak siltig, sterk humeus, kalkarm |

Tabel 4 Lithologische beschrijving boring B37B0639.

## 2.2 Archeologische context

### Archeologische beleidskaart gemeente Maassluis

De Archeologische Beleidskaart van de gemeente Maassluis is vastgesteld op 16 april 2013. De beleidskaart bestaat uit een archeologische waarden- en verwachtingenkaart en een archeologische maatregelenkaart. Het plangebied ligt in het historisch centrum van Maassluis, tussen de Noordvliet en de Zuidvliet. Op de gemeentelijke archeologische waarden- en verwachtingenkaart ligt het plangebied in een gebied van archeologische waarde (*kaart 3*). Op de archeologische maatregelenkaart van de gemeente correspondeert dit met de beleidsmaatregel categorie 'Archeologisch waardevol gebied 2'. Hierbij geldt dat bij

bodemroerende ingrepen dieper dan 40 cm onder maaiveld voorafgaand aan de grondroerende werkzaamheden archeologisch onderzoek dient te worden uitgevoerd.

#### Bekende archeologische waarden

Voor de archeologische gegevens omtrent het huidige plangebied is het Archeologisch Informatiesysteem (Archis) geraadpleegd, dat alle geregistreerde archeologische monumenten, onderzoeken, waarnemingen en vondsten bevat. Archeologische monumenten zijn terreinen met een (hoge/zeer hoge) archeologische waarde, die ofwel fysiek (wettelijk en juridisch) beschermd worden, ofwel een planologische bescherming hebben waarbij in het bestemmingsplan voorschriften voor het gebruik zijn opgenomen. Archeologische waarnemingen zijn meldingen van archeologische vondsten en/of sporen van bijvoorbeeld nederzettingen, grafvelden, akkersystemen of heiligdommen, die niet nader onderzocht en gewaardeerd zijn. Archeologische vondstmeldingen zijn meldingen die nog niet zijn gecontroleerd om in het systeem te worden opgewaardeerd tot een waarneming (*kaart 3*).

In de directe omgeving van het plangebied zijn in archis geen archeologische monumenten geregistreerd. De archeologische onderzoeken uitgevoerd in de omgeving van de Markt zijn opgenomen in *tabel 5*.

| Onderzoeksmelding | Jaar | Type onderzoek  | Toponiem        | Waarneming | Selectieadvies             |
|-------------------|------|-----------------|-----------------|------------|----------------------------|
| 48.168            | 2011 | booronderzoek   | Noorddijk       | n.v.t.     | Proefsleuven               |
| 54.734            | 2012 | bureauonderzoek | Goudsteen       | n.v.t.     | Archeologische begeleiding |
| 56.713            | 2013 | bureauonderzoek | Taanshuurpolder | n.v.t.     | Archeologische begeleiding |

Tabel 5 In Archis geregistreerde onderzoeksmeldingen in de omgeving van de Markt te Maassluis.

Bij het booronderzoek aan de Noorddijk (onderzoeksmelding 48.168) zijn twee antropogene ophogingspakketten aangetroffen op een oude voormalige bouwvoor op kreekafzettingen (Laagpakket van Walcheren). De oude voormalige bouwvoor en de ophogingspakketten zijn niet gedateerd. De datering van de oude bouwvoor kan liggen tussen de IJzertijd (800-12 voor Chr.) en de Late Middeleeuwen (1050-1500 na Chr.). Het eerste ophogingspakket is geïnterpreteerd als aanplempingslaag. Hierin is ook (constructie)hout aangetroffen. Het tweede pakket is onder droge omstandigheden aangebracht. De oorsprong van de ophogingspakketten ligt mogelijk in de 14<sup>e</sup> eeuw.<sup>11</sup>

Naast de onderzoeken staan in Archis in de omgeving van het plangebied een aantal losse waarnemingen geregistreerd (*tabel 6*).

| Waarneming | Jaar | Vondstverwerving                 | Vondsten                            | Begindatering                         | Einddatering                            |
|------------|------|----------------------------------|-------------------------------------|---------------------------------------|---|
| 409.772    | 1985 | archeologisch:<br>proefsleuven   | benen kam,<br>werpkoot,<br>keramiek | Nieuwe tijd (1500-1950<br>na Chr.)    | Nieuwe tijd (1500-<br>1950 na Chr.)     |
| 409.774    | 1985 | niet-archeologisch:<br>graafwerk | houten<br>palen                     | Nieuwe tijd (1500-1950<br>na Chr.)    | Nieuwe tijd (1500-<br>1950 na Chr.)     |
| 409.776    | 1987 | archeologisch:<br>inspectie      | plavuizen                           | Nieuwe tijd A (1500-<br>1650 na Chr.) | Nieuwe tijd A<br>(1500-1650 na<br>Chr.) |

<sup>11</sup> Hanemaaijer/Huizer 2013, 14-15.

| Waarneming | Jaar | Vondstverwerving                 | Vondsten  | Begindatering                     | Einddatering                      |
|------------|------|----------------------------------|-----------|-----------------------------------|-----------------------------------|
| 409.778    | -    | niet-archeologisch:<br>onbepaald | keramiek  | Nieuwe tijd B (1650-1850 na Chr.) | Nieuwe tijd B (1650-1850 na Chr.) |
| 409.780    | 1983 | archeologisch:<br>proefsleuven   | wal       | onbekend                          | onbekend                          |
| 409.782    | 1979 | onbekend                         | rinkelbel | Nieuwe tijd (1500-1950 na Chr.)   | Nieuwe tijd (1500-1950 na Chr.)   |
| 409.915    | -    | onbekend                         | keramiek  | Nieuwe tijd (1500-1950 na Chr.)   | Nieuwe tijd (1500-1950 na Chr.)   |
| 409.917    | 1979 | niet-archeologisch:<br>onbepaald | munt      | Nieuwe tijd (1500-1950 na Chr.)   | Nieuwe tijd (1500-1950 na Chr.)   |
| 432.284    | 1974 | niet-archeologisch:<br>onbepaald | diversen  | Nieuwe tijd (1500-1950 na Chr.)   | Nieuwe tijd (1500-1950 na Chr.)   |
| 432.286    | 1974 | niet-archeologisch:<br>onbepaald | diversen  | Nieuwe tijd (1500-1950 na Chr.)   | Nieuwe tijd (1500-1950 na Chr.)   |

Tabel 6 In Archis geregistreerde waarnemingen in de omgeving van de Markt te Maassluis.

Waarneming 409.772 is gedaan na de sloop van een aantal panden die waren gelegen aan de Schoolslop. Bij het graven van een proefsleuf werd een vloertje van zwarte plavuizen aangetroffen. Onder het vloertje bevond zich een pakket opgebrachte grond waarin zich materiaal bevond uit het eind van de 16<sup>e</sup> of de 17<sup>e</sup> eeuw.<sup>12</sup> Waarnemingen 432.284 en 432.286 zijn het resultaat van het afdammen en leegpompen van een gedeelte van de Zuidvliet in 1974. Na het droogvallen is door veel Maassluizenaren materiaal verzameld uit de watergang.

### 2.3 Cultuurhistorische en historisch-geografische context

Bij het inventariseren van cultureel erfgoed is het van belang onderscheid te maken tussen waardevolle en waardevaste objecten. Waardevaste objecten zijn cultuurhistorische waarden met een beschermde (monumentale) status. Waardevolle objecten zijn cultuurhistorische waarden die bijzonder of kansrijk worden geacht en als dusdanig zijn benoemd, maar die (nog) geen beschermde status genieten.<sup>13</sup>

#### CHS Zuid-Holland en gemeentelijke cultuurhistorische inventarisatiekaart

De gemeente Maassluis heeft een gemeentelijke archeologische beleidskaart waar een cultuurhistorische inventarisatiekaart onderdeel van is en de provincie Zuid-Holland heeft een cultuurhistorische hoofdstructuur (CHS). Volgens de bijbehorende beleidskaart liggen er in het plangebied geen cultuurhistorische beleidsgebieden (m.u.v. de archeologie: zeer grote kans op archeologische sporen (stads- of dorpskern)).<sup>14</sup>

Naast de beleidskaart (kaart 5) bestaat de CHS onder meer uit een landschappen- en nederzettingenkaart (kaarten 2 en 3). Volgens de kaart Nederzetting kenmerken (kaart 3a) ligt het plangebied in een knooppunt dorp (tot 1850). Knooppuntnederzettingen zijn ontstaan rond een infrastructureel knooppunt, bijvoorbeeld van wegen of van een weg met brug, dam, veer of sluis.<sup>15</sup> Op kaart 3b (Nederzetting waarden), valt het plangebied binnen nederzetting/kern van zeer hoge waarde (structuur intact, gave

<sup>12</sup> Defilet / de Ridder 2003, 11-12.

<sup>13</sup> Dit onderscheid sluit aan bij het 'Ambitie- en beleidsspoor' zoals geformuleerd door de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.

<sup>14</sup> Het plangebied ligt net buiten de molenbiotoop van molen De Hoop.

<sup>15</sup> Cultuur historische atlas Zuid-Holland.

monumentale bebouwing). De begrenzing van dit gebied komt overeen met het beschermde stadsgezicht, dat ook op deze kaart staat vermeld.

Volgens de landschappenkaart (kaart 2) vallen er geen landschappelijke kenmerken en/of waarden in het plangebied. In de omgeving van het plangebied liggen wel diverse waardevolle lijnstructuren, waaronder de Zuiddijk (rivierdijk, gaaf, deels zeer hoge waarde), de Noord- en Zuidvliet (hoofdwetering, gaaf, hoge waarde), die tevens de poldergrenzen van de Dijkpolder en Sluispolder (gaaf) vormen.

De cultuurhistorische inventarisatiekaart van de gemeente Maassluis sluit aan bij de CHS Zuid-Holland. De bebouwing aan weerszijden van de Markt is op deze kaart aangegeven als historische hoofdterrein 17<sup>e</sup> eeuw en op de Markt zelf is de voormalige waterloop die hier liep aangegeven als waterloop.

#### Cultuurhistorische waarden

De binnenstad van Maassluis is een rijksbeschermd stadsgezicht, het plangebied valt hier binnen. Zowel binnen als buiten het beschermde stadsgezicht liggen diverse rijksmonumenten en gemeentelijke monumenten, deze liggen echter niet in of aan het plangebied. De provincie Zuid-Holland kent geen provinciale monumenten. Verder liggen er geen UNESCO gebieden/objecten, nationale landschappen of wederopbouwgebieden die van nationaal belang zijn binnen het plangebied.

#### Historisch-geografische achtergrond

Het plangebied ligt in de oudste kern van Maassluis. De Markt was vroeger water met aan weerszijden een weg, het vormde een verbinding tussen de Noord- en de Zuidvliet en was aan beide zijden bebouwd. Dit is al te zien in het kaartboek van de hoogheemraadschappen van Rijnland, Delfland, Schieland, gemeten en in kaart gebracht door Mr. Floris Balthasar uit 1611 (*afbeelding 2*). Duidelijker is het op de kaart van Floris Jacobsz. van der Sallem uit 1633 (*afbeelding 3*). Later, in de 18<sup>e</sup> eeuw,<sup>16</sup> is dit water gedempt (*afbeelding 4*).



Afbeelding 2 Uitsnede uit het kaartboek van de hoogheemraadschappen van Rijnland, Delfland, Schieland, gemeten en in kaart gebracht door Mr. Floris Balthasar uit 1611 (<http://www.gahetna.nl>; de Wilt et al. 2000, 26-27).

16 Historische vereniging Maassluis.





Afbeelding 3 Uitsnede uit de kaart van de landen gelegen tussen Maaassluisen en den Hoek van Holland van Floris Jacobsz. van der Sallem uit 1633 (<http://www.gahetna.nl>), met de markt aangegeven in rood.



Afbeelding 4 Uitsnede uit de kadastrale minuut Maassluis, Zuid Holland, sectie A, blad 01 (<http://watwaswaar.nl>), met plangebied bij benadering weergegeven in rood.

Conclusie ten aanzien van de cultuurhistorie en ten behoeve van de archeologische verwachting  
Het plangebied ligt binnen het beschermd stadsgezicht. De Markt was een waterloop met aan weerszijden een weg en bebouwing. De bebouwing was er al in het begin van de 17<sup>e</sup> eeuw (voor 1611). Ter plekke van het plangebied kan op basis van bovenstaande historisch-geografische gegevens restanten van de gedempte waterloop, kade of weg worden aangetroffen of restanten van 18<sup>e</sup> of 19<sup>e</sup> eeuwse marktactiviteiten.

#### 2.4 Gespecificeerde archeologische verwachting

Het plangebied ligt in het historisch centrum van Maassluis. Voor het plangebied geldt een hoge archeologische verwachting voor wat betreft het aantreffen van sporen uit de Late Middeleeuwen (1050-1500 na Chr.) en de Nieuwe tijd (1500-1950 na Chr.). De verwachting heeft met name betrekking op restanten van kademuren, de gedempte waterloop, oude straatniveaus en afvallagen of ophogingslagen. Eventuele bewoningssporen uit vroegere perioden, zoals IJzertijd/Romeinse tijd, liggen buiten het bereik van de geplande bodemingrepen (dat wil zeggen: dieper dan 160 cm onder maaiveld).

## Literatuur

- BERENDSEN, H.J.A., 1997: *Landschappelijk Nederland*, Assen.
- DE HOLLANDSCHE MOLEN/LAMÉRIS-HUIS ADVISEURS, 2010: *Molenbiotoopinventarisatie Zuid-Holland 2010*, Amsterdam, Vlist.
- DEFILET, M.P./T. DE RIDDER, 2003: *Archeologisch verwachtingskaart Maassluis*, Vlaardingen (VLAK-verslag 19).
- JELGERSMA, S., 1961: *Holocene Sea Level Changes in the Netherlands*, Mededelingen van de Geologische Stichting, Nieuwe Serie, C-VI-7.
- STAALDUINEN, C.J. VAN, 1979: *Toelichtingen bij de Geologische Kaart van Nederland 1:50.000. Blad Rotterdam West (37W)*, Haarlem (Rijks Geologische Dienst).
- SYNCERA DE STRAAT BV, 2005: *BKK gemeente Maassluis conform Rijnmondbeleid*, 27 juli 2005.
- VISSER, C.A./R. SCHRIJVERS/B. BRUGMAN/M.K. BOONSTRA/P. DEUNHOUWER/W.A.M. HESSING, 2012: *Archeologische beleidskaart gemeente Maassluis, Toelichting op de totstandkoming van de kaart en de koppeling met de ruimtelijke ordening (planregels)*, Amersfoort (Vestigia-rapport V682).
- WILT, C.G.D. DE/G.J. KLAPWIJK/J.D. VAN TUYL/A.C. RUSELER, 2000: *Delflands kaarten belicht*, Delft/Hilversum.

## Historische kaarten

- BALTHASARS, FLORIS, 1611: *Kaartboek van de hoogheemraadschappen van Rijnland, Delfland, Schieland, gemeten en in kaart gebracht door Mr. Floris Balthasar*.
- KADASTRALE MINUUT 1811-1832, 1822: *Maassluis, Zuid Holland, sectie A, blad 01*.
- KRUIKIUS, NICOLAES/JACOB KRUIKIUS, 1712: *Kaart van het hoogheemraadschap van Delfland, gemeten door de landmeters Nicolaas en Joacobus Kruchius*.
- SALLEM, FLORIS JACOBSZ. VAN DER, 1633: *Kaart van de landen gelegen tussen Maassluisen den Hoek van Holland*.
- SALLEM, PIETER FLORISZ. VAN DER, 1661: *Kaart van de gorzen gelegen buiten Maassluis tegen den dijk van het Noord - Nieuwland*.

## Digitale bronnen

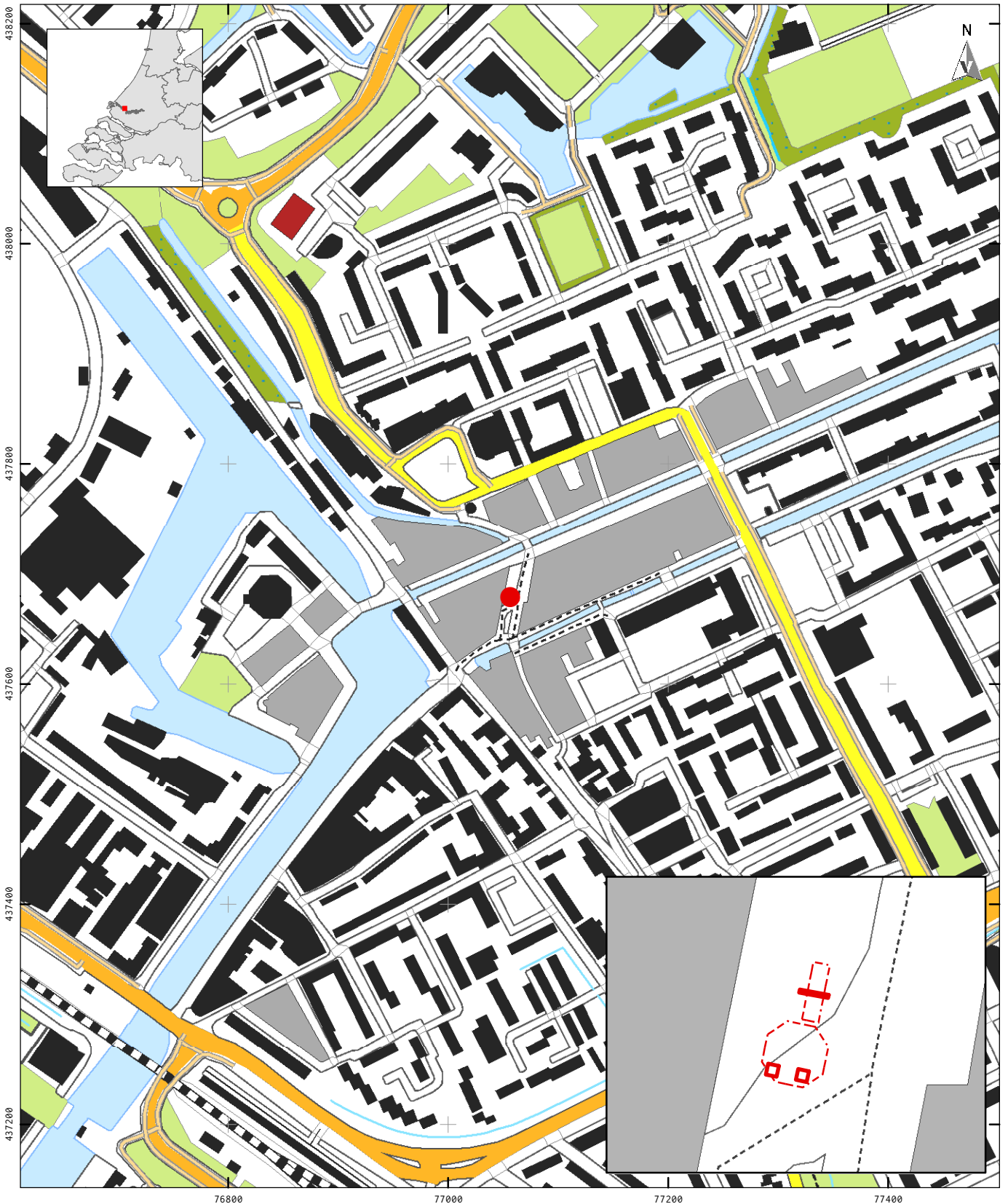
- ACTUEEL HOOGTEBESTAND NEDERLAND: <http://www.ahn.nl>.
- ARCHEOLOGISCH INFORMATIESYSTEEM (ARCHIS): <http://archis2.archis.nl/archisii/html/index.html>.
- CULTUURHISTORISCHE HOOFDSTRUCTUUR ZUID-HOLLAND: <http://geo.zuid-holland.nl/geo-loket/html/atlas.html?atlas=chs>.
- DINO LOKET: <http://www.dinoloket.nl/>
- GA HET NA (NATIONAAL ARCHIEF): <http://gahetna.nl>.
- STICHTING INFRASTRUCTUUR KWALITEITSBORGING BODEMBEHEER: <http://www.sikb.nl>.
- WATWASWAAR: <http://watwaswaar.nl>

## Kaarten en bijlagen

|            |  |
|------------|--|
| Kaart 1:   | Ligging plangebied   |
| Kaart 2:   | Bodemkaart/Geomorfologie                                     |
| Kaart 3:   | Archeologie  |
| Kaart4:    | Cultuurhistorische inventarisatie                            |
| Bijlage 1: | Overzicht van archeologische en geologische perioden         |
| Bijlage 2: | Toelichting Bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek |



# KAART 1 - LOCATIE PLANGEBIED



## LEGENDA

- Aanduiding plangebied
- Plangebied
- Fontein en pomp

Project: V13-2704: Proefsleuven t.b.v. een water-element op de Markt, gemeente Maassluis  
Rapport: V1129, versie 1.0  
Datum: Augustus 2013  
Bron: Van Dijk (6-6-2013)  
Topografie: TOP10NL (CC-BY-Kadaster 2013)

Tekenaar: BB  
Schaal: 1:5.000 / A4 (inzet 1:500)

0 200 m

**VESTIGIA**  
Archeologie & Cultuurhistorie

## KAART 2 - GEOLOGIE MAASSLUIS



### LEGENDA

- Aanduiding plangebied
- DINO-boring
- geologie - niet gekarteerd
- oudere geulafzettingen Laagpakket van Walcheren
- kleidekafzetting, eventueel met veen in diepere ondergrond
- water

Project: V13-2704: Proefsleuven t.b.v. een water-element op de Markt, gemeente Maassluis  
Rapport: V1129, versie 1.0  
Datum: Augustus 2013  
Bron: Visser et al. 2012 (kaartbijlage 3)  
Topografie: TOP10NL (CC-BY-Kadaster 2013)

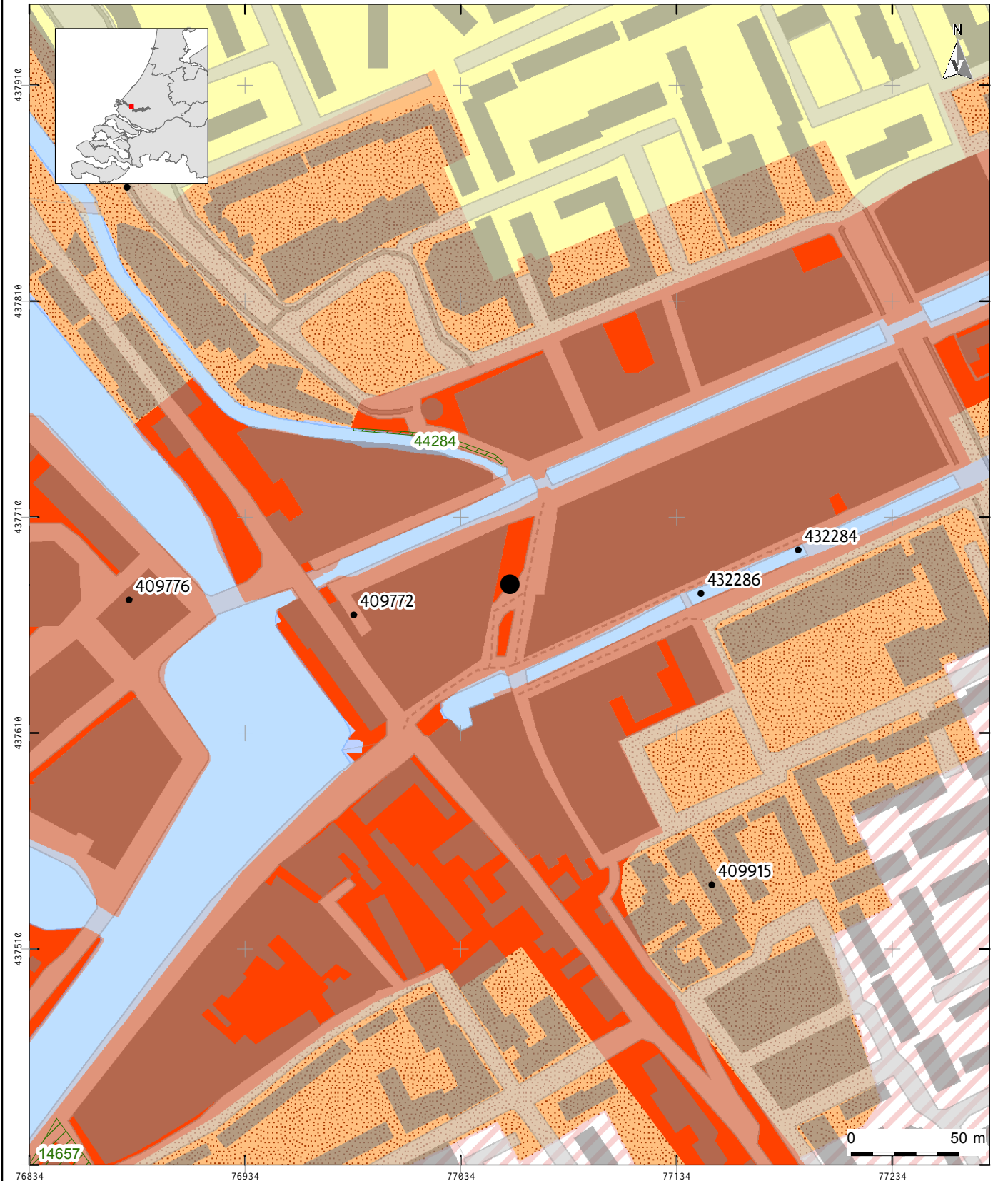
Tekenaar: BB  
Schaal: 1:10.000 / A4

0 200 m

**VESTIGIA**  
Archeologie & Cultuurhistorie



# KAART 3 - ARCHEOLOGISCHE WAARDENKAART MAASSLUIS

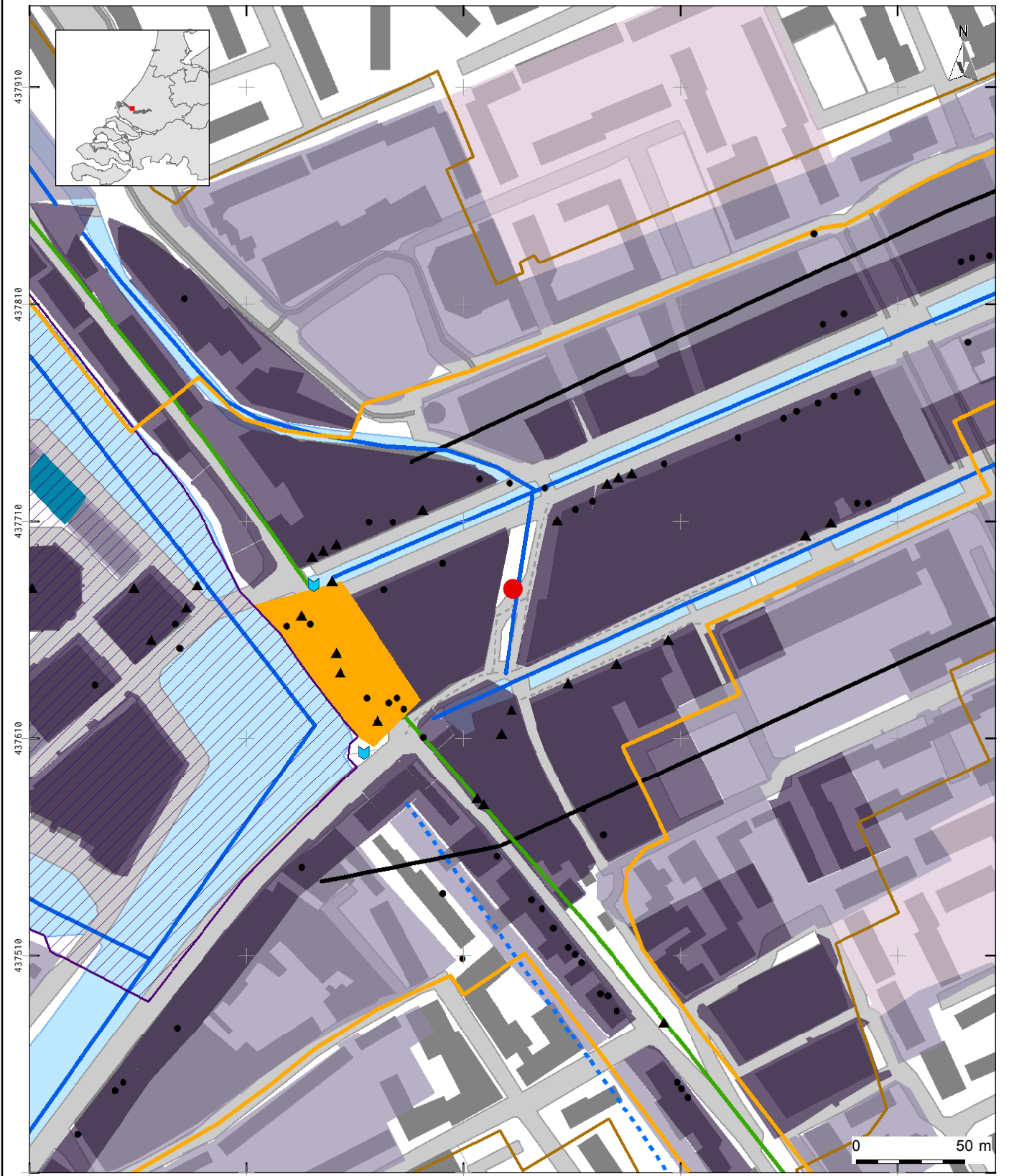


## LEGENDA

- Aanduiding plangebied
- Waarneming
- ▨ Onderzoek
- archeologische waarde
- hoge archeologische verwachting
- middelhoge archeologische verwachting
- ▨ onbekende archeologische verwachting
- water
- ▨ verwachting mede gebaseerd op cultuurhistorie

Project: V13-2704: Proefsleuven t.b.v. een water-  
 element op de Markt, gemeente Maassluis  
 Rapport: V1129, versie 1.0  
 Datum: Augustus 2013  
 Bron: Visser et al. 2012 / Archis (10-01-2013) /  
 AMK (sept. 12)  
 Topografie: TOP10NL (CC-BY-Kadaster 2013)  
 Tekenaar: BB  
 Schaal: 1:2.500 / A4

# KAART 4 - CULTUURHISTORISCHE INVENTARISATIE MAASSLUIS



## LEGENDA

- Aanduiding plangebied
- ▲ rijksmonument
- gemeentelijk monument
- ♣ sluis
- Beschermd stads- of dorpsgezicht
- kade/dijk
- waterloop
- waterloop, verstoord
- poldergrens
- schans (verdwenen)
- vroegste vestigingslocatie
- scheepswerf (verdwenen)
- kern 1832
- Historisch hoofdterrein 17e eeuw
- Historisch hoofdterrein 18e eeuw
- Historisch hoofdterrein 19e eeuw

Project: V13-2704: Proefsleuven t.b.v. een water-  
 element op de Markt, gemeente Maassluis  
 Rapport: V1129, versie 1.0  
 Datum: Augustus 2013  
 Bron: Visser et al. 2012 (kaartbijlage 6)  
 Topografie: TOP10NL (CC-BY-Kadaster 2013)

Tekenaar: BB  
 Schaal: 1:2.500 / A4



## Bijlage 1 Overzicht archeologische en geologische perioden





| <b>Periode</b>       | <b>Van - tot</b>         |
|----------------------|--------------------------|
| Vroeg-Paleolithicum  | tot 300.000 voor Chr.    |
| Midden-Paleolithicum | 300.000-35.000 voor Chr. |
| Laat-Paleolithicum   | 35.000-8800 voor Chr.    |
| Vroeg-Mesolithicum   | 88.00-7100 voor Chr.     |
| Midden-Mesolithicum  | 7100-6450 voor Chr.      |
| Laat-Mesolithicum    | 6450-4900 voor Chr.      |
| Vroeg-Neolithicum    | 5300-4200 voor Chr.      |
| Midden-Neolithicum   | 4200-2850 voor Chr.      |
| Laat-Neolithicum     | 2850-2000 voor Chr.      |
| Vroege-Bronstijd     | 2000-1800 voor Chr.      |
| Midden-Bronstijd     | 1800-1100 voor Chr.      |
| Late-Bronstijd       | 1100-800 voor Chr.       |
| Vroege-IJzertijd     | 800-500 voor Chr.        |
| Midden-IJzertijd     | 500-250 voor Chr.        |
| Late-IJzertijd       | 250-12 voor Chr.         |
| Vroeg-Romeinse tijd  | 12 voor-70 na Chr.       |
| Midden-Romeinse tijd | 70-270 na Chr.           |
| Laat-Romeinse tijd   | 270-450 na Chr.          |
| Vroege-Middeleeuwen  | 450-1050 na Chr.         |
| Late-Middeleeuwen    | 1050-1500 na Chr.        |
| Nieuwe Tijd A        | 1500-1650 na Chr.        |
| Nieuwe Tijd B        | 1650-1850 na Chr.        |
| Nieuwe Tijd C        | 1850-1950 na Chr.        |



## Bijlage 2: Toelichting archeologisch proces

### Bureauonderzoek

(KNA 3.2 Deel II Protocol 4002)

Het doel van een bureauonderzoek is het verwerven van informatie, aan de hand van bestaande bronnen, over bekende of verwachte archeologische waarden, binnen een omschreven gebied. Het resultaat is een standaardrapport met een gespecificeerde archeologische verwachting, op basis waarvan een beslissing genomen kan worden ten aanzien van (eventueel) vervolgonderzoek.

Het rapport bevat, waar mogelijk, gegevens over aan- of afwezigheid, aard, omvang, ouderdom, gaafheid, conservering en (relatieve) kwaliteit van archeologische waarden en aardwetenschappelijke eigenschappen (LS02 t/m LS04). Afhankelijk van de omvang van de toekomstige (planologische) ingreep en werkzaamheden, de aard van de aanleiding tot het bureauonderzoek en de vraagstelling (LS01), zullen aanvullende gegevens moeten worden verzameld. Hierbij blijft de doelstelling van het bureauonderzoek (het komen tot een gespecificeerde verwachting) overeind (LS05). Ten aanzien van archeologisch onderzoek in de bebouwde omgeving kunnen ondergrondse bouwhistorische waarden aangetast worden. Het is daarom wenselijk om ook in het archeologisch bureauonderzoek aandacht te schenken aan de bebouwde omgeving en het voorkomen van ondergrondse bouwhistorische waarden, en zo een gespecificeerde verwachting op te stellen op basis van alle cultuurhistorische waarden in het onderzoeksgebied. Vervolgens wordt het rapport opgesteld (LS06) en de gegevens aangeleverd bij Archis, waarna het proces kan worden afgesloten. Daarnaast dient de digitale documentatie binnen twee jaar na afronding van het standaardrapport overgedragen te worden aan het e-Depot ([www.edna.nl](http://www.edna.nl)) (DS05).

Het bureauonderzoek geldt als onderbouwing voor het door Vestigia BV *Archeologie & Cultuurhistorie* opgestelde advies. Dit advies gaat nader in op de eventuele risico's en benodigde vervolgstappen bij de verdere ruimtelijke ontwikkeling. Uit het advies kan volgen dat het archeologische verwachtingsmodel nader in het veld getoetst dient te worden. Dit kan door middel van een Inventariserend Veldonderzoek Overig (booronderzoek) en/of een Inventariserend Proefsleuvenonderzoek. Dit veldonderzoek leidt of tot vrijgave van het onderzoeksgebied of tot een advies voor behoud van de vindplaats en indien niet mogelijk nader archeologisch onderzoek. Indien fysiek behoud niet mogelijk is, dient een opgraving of archeologische begeleiding uitgevoerd te worden.

Voor een Inventariserend Veldonderzoek Overig is een Plan van Aanpak vereist, dat 10 dagen van te voren ter inzage dient te liggen bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Voor de andere typen archeologisch onderzoek dient eerst een Programma van Eisen opgesteld te worden. Dit Programma van Eisen dient goedgekeurd te worden door het bevoegd gezag (meestal de betreffende gemeente). Vestigia is bevoegd om het gehele archeologische proces te doorlopen.

Het is aan het bevoegd gezag om uiteindelijk te beslissen of na het bureauonderzoek nog andere archeologische werkzaamheden verricht dienen te worden. Het advies uitgebracht door Vestigia kan daarbij een belangrijke rol spelen en als zodanig ingebracht worden bij bestemmingsplanontwerpen of -wijzigingen en aanvragen voor bouwvergunningen. Indien gewenst, draagt Vestigia zorg voor een adequate afstemming van de resultaten met de betrokken gemeentelijke afdelingen. Op deze wijze wordt voorkomen dat in een later stadium discussie ontstaat over de gemaakte analyses.

## Inventariserend Veldonderzoek

(KNA 3.2 Deel II Protocol 4003)

Het doel van inventariserend veldonderzoek (IVO) is het aanvullen en toetsen van de gespecificeerde archeologische verwachting door middel van waarnemingen in het veld, waarbij (extra) informatie wordt verkregen over bekende en/of verwachte archeologische waarden binnen een onderzoeksgebied. Dit omvat de aan- of afwezigheid, de aard, de omvang, de datering, de gaafheid, de conservering en de inhoudelijke kwaliteit van de archeologische waarden. Het resultaat van een IVO is een rapport met een waardering en een inhoudelijk (selectie-)advies (buiten normen van tijd en geld), aan de hand waarvan een beleidsbeslissing (meestal een selectiebesluit) genomen kan worden (SP02, VS02 t/m VS07, DS01 t/m DS05). Dit betekent dat de veldactiviteiten uitgevoerd worden tot het niveau waarop deze beslissing gefundeerd genomen kan worden.

Vestigia brengt naar aanleiding van het veldonderzoek een gespecificeerd advies uit, op basis waarvan het bevoegd gezag een besluit kan nemen over de wijziging in het bestemmingsplan van het onderzoeksgebied en eventueel nog te nemen vervolgstappen in het onderzoek.

Bij het IVO kan een onderscheid aangebracht worden in een verkennende, karterende en waarderende fase: *De verkennende fase* heeft tot doel inzicht te krijgen in de gaafheid van vormeenheden van het landschap, voor zover deze van invloed zijn op de locatiekeuze in het verleden. Het doel is kansarme zones uit te sluiten en kansrijke zones te selecteren voor de volgende fasen van onderzoek. *De karterende fase* heeft tot doel het onderzoeksterrein systematisch te onderzoeken op de aanwezigheid van vondsten en/of sporen. *De waarderende fase* heeft tot doel het waarnemingsnet te verdichten om de aard, omvang, datering, gaafheid, conservering en inhoudelijke kwaliteit van de archeologische resten vast te stellen.

Cruciaal voor de uitvoering van het IVO is de keuze voor een bepaalde onderzoeksmethode, waarmee de gespecificeerde archeologische verwachting, gesteld in het bureauonderzoeksrapport getoetst kan worden in het veld. Dit dient in een Plan van Aanpak duidelijk gemaakt te worden (VS01, SP01). Als eisen gelden een verantwoording van alle gebruikte informatie, waarop de keuze gebaseerd wordt en een beschrijving van de veronderstelde kenmerken van de verwachte archeologische vindplaatsen m.b.t. diepteligging, omvang, archeologische indicatoren, ruimtelijke verdelingen binnen de vindplaats, artefacten. Boor- en proefsleuvenonderzoek zijn op dit moment de enige karterende methoden voor het opsporen van (niet-zichtbare) sites buiten de historische kern die breed inzetbaar zijn. Andere prospectietechnieken zijn alleen in specifieke omstandigheden toepasbaar (bv. grondradar). Daarnaast kan de oppervlaktekartering een bijzonder waardevolle aanvulling zijn op een boor- of proefsleuvenonderzoek, met name daar waar (plaatselijk) sprake is van het aanploegen van vondstlagen of de aanwezigheid van molshopen en geschoonde sloten. Booronderzoek is een geschikte prospectietechniek voor het opsporen van sites die zich kenmerken door een archeologische laag of een vondststrooiing met een voldoende hoge dichtheid. Indien een op te sporen site zich kenmerkt door een lage vondstdichtheid ( $< 40$  vondsten/m<sup>2</sup>) is booronderzoek minder geschikt en kan een proefsleuvenonderzoek een betere methode zijn. Voor details naar verschillende boormethoden wordt verwezen naar de KNA Leidraad Inventariserend Veldonderzoek deel Karterend booronderzoek.

Vestigia BV Archeologie & Cultuurhistorie is bevoegd tot het doen van alle fasen van booronderzoek. Ten aanzien van de rapportage en aanleveringseisen tot deponering gelden dezelfde eisen als bij een bureauonderzoek met het verschil dat eventueel vondstmateriaal (vondsten, monsters) binnen twee jaar na afronding van het veldwerk conform de eisen van het depot bij het aangewezen depot wordt aangeleverd (DS01 t/m DS05).



This text was set using the following freely available font software:

Allerta Copyright (c) 2010, Matt McInerney (<http://pixelspread.com>),  
with Reserved Font Name Allerta.

Inconsolata\_dz Copyright (c) 2006, Raph Levien (<http://www.levien.com>),  
with Reserved Font Name <Inconsolata>.  
Copyright (c) 2009, David Zhou (<http://blog.nodnod.net/>)  
with Reserved Font Name <Inconsolata\_dz>.

Molengo\_Vestigia Copyright (c) 2007, Denis Moyogo Jacquerye,  
with Reserved Font Name <Molengo>.  
Copyright (c) 2011, Vestigia BV Archeologie & Cultuurhistorie ([www.vestigia.nl](http://www.vestigia.nl)),  
with Reserved Font Name <Molengo\_Vestigia>; available at [www.vestigia.nl/fonts](http://www.vestigia.nl/fonts).



This Font Software is licensed under the SIL Open Font License, Version 1.1.  
The license is available with a FAQ at: <http://scripts.sil.org/OFL>